

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.

INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XI

BELGRADE 1980.

ду, као и ставу румунске социјал-демократије према сељачком питању.

Треће поглавље третира оживљавање и успон румунске социјал-демократске радничке партије. После кратког периода депресије почетком овог века, раднички покрет доживљава полет који се одражава у јачању синдикалног покрета, у обнови радничке штампе и низу митинга и штрајкова. У овом периоду вођена је посебна борба за укидање закона о корпорацијама. Међутим, покрет сељачким масама нишао је на подршку једино радничке класе.

Четврто поглавље је посвећено периоду обнове Социјалдемократске партије. Пошто је сељачки устанак у 1907. пропао, пролетаријат је опет постао главни противник буржоазије. У том периоду Социјалдемократска партија Румуније одржала је први конгрес са 94 делегата и представника 47 синдикалних и социјалдемократских организација из 20 градова. Ту је реч и о програму партије, претежно заснованом на реформистичким теоријским погледима. Међутим, раднички покрет бележи, све до почетка балканских ратова 1912., завидне успехе.

Пето поглавље обухвата пери-

од од почетка балканских ратова до уласка Румуније у светски раднички покрет. Он је био антиратно расположен, следећи ставове међународног радничког покрета. У току балканских ратова настале су економске кризе у румунској привреди, што је изазвало покрете у румунској радничкој класи, а и сељачке покрете, иако су они избијали неорганизовано.

Шесто поглавље посвећено је Трансилванији, територији која је тек после завршеног првог светског рата присаједињена Румунији. Ту се говори о Банату у периоду стварања двојне монархије до почетка нашег века.

Румунија је изразито аграрна земља у којој је радничка класа доста касно дошла до изражаја и понекад није била у стању да искористи савезништво са сељаштвом.

Књига даје на увид у предмет који обрађује, а уједно пружа и богату литературу. На крају су кратак резиме и листа извора и литературе.

Ова монографија пружа нашем читаоцу могућност да боље упозна почетке радничког покрета наших суседа.

Милан Ванку

Valentin Al. Georgescu — Petre Strihan
JUDECATA DOMNEASCA IN ȚARA ROMANEASCA ȘI MOLDOVA (1611—1831)
Partea I, Organizarea judecătorească, Vol. I (1611—1740),
București 1979, 218 стр.

Два аутора су се прихватила посла да овом опсежном књигом, која је рађена на основу богате библиографије, укажу на судски систем какав је у току дужег периода постојао у дунавским кнежевинама, које су биле нека врста тампон-држава између хришћанског и нехришћанског света, иако су признавале турску власт. Ограничена на одређени период, књига је подељена на осам поглавља, изузимајући увод, у коме се указује на опште карактеристике правних институција и традиција које су постојале у дунавским кнежевинама.

Прво поглавље посвећено је компетенцијама владара чија су

права почела да се сужавају још крајем XVI века, а посебно после смрти Михаила Храброг, првог ујединитеља свих румунских кнежевина.

У другом поглављу је опширно приказан владарски савет, његова општа структура и састав. Веома је занимљиво објашњен постојећи однос између владара и савета кад је реч о судској власти. Посебно је указано на компетенције које је савет имао без учешћа владара. Из свега произлази да су бољари имали одлучујућу улогу у судству. Треће поглавље посвећено је скупштини сталежа, која је тако названа у вези са сличним институцијама које су по-

стојале у многим европским феудалним државама. Међутим, за разлику од њих, румунску скупштину сталежа искључиво су чинили бољари, а само изузетно и представници крупног грађанског сталежа, док у њу нису имали приступа представници сељаштва. Следеће поглавље посвећено је Крајовској бановини, посебној институцији, чак и у периоду аустријске окупације (1718—1739).

Пето поглавље под насловом *Остали достојанственици који су имали судску власт*, веома је значајно, јер омогућава да проникнемо у неке компетенције високих функционера на румунским дворима. Разматрајући функције поменутих достојанственика, аутори имају у виду, пре свега, њихова судска овлашћења. После општег осврта на судску власт ових службеника, аутори се задржавају не само на њиховим општим него и на посебним овлашћењима, као и на овлашћењима која су им повремено додељивана. За онога ко је посебно заинтересован за устројство румунских феудалних дворова, термини као *ворник*, *логотет*, *хатман*, *вистијер*, *постелник*, *армаш*, итд. постаће јаснији после читања ове студије.

У шестом поглављу опширно је приказан рад изузетних органа судске власти у име владара. Реч је о органима који замењују владара или врше дужност уместо њега. У седмом поглављу говори се о спољним условима у којима се врши судска власт, на пример о месту суђења, о згради и сали за суђење, о дану суђења и јавности расправе. Аутори наглашавају да су расправе обављане на румунском језику, док их је администрација водила на словенском, који је у румунским кнежевинама у то доба био језик културе као латински на Западу. У осмом поглављу описано је обављање судске власти у време окупација.

Реч је о књизи која је занимљива са различитих гледишта. Не само историчар него и правник добиће праву слику о неким институционалним нијансама румунског феудалног друштва, тако да ће им извесни појмови или термини који се срећу у румунској историји постати јасни тек после читања ове књиге. Читаоци који не разуме румунски, аутори су омогућили да на француском језику упозна резултате до којих су дошли.

Милан Ванку

Василије Б. Крстић
ИСТОРИЈА СРПСКЕ ШТАМПЕ У УГАРСКОЈ 1791—1914.
Матица српска, Нови Сад 1980, 506 стр.

Јубилеји и годишњице били су, до сада, најчешће повод да се понешто напише о листовима који су од XVIII до XX века издавани у Аустрији и Угарској. Скерлићев *Историјски преглед српске штампе*, студија Светислава Шумаревића *Штампа у Срба до 1839*, и пригодан зборник *Почеци штампе југословенских народа* покушавали су да се детаљније проучи српска штампа у континуитету. Међутим, непотпуно познавање материје и различити методолошки приступи само су неки од разлога што не можемо бити задовољни поменутих радова. Ово су истовремено и чиниоци због којих књига Василија Крстића по-

стаје драгоцен приручник за даља истраживања српске штампе.

Василије Крстић је морао да прегледа више од две стотине новина, а комплете неких немају ни највеће библиотеке, затим да прочита многа архивска документа и упозна обимну литературу о издавачима и сарадницима. Сви листови приказани су у облику краћих или дужих монографија, а хронолошки преглед српске штампе омогућио је аутору да листове прати у континуитету и новине доведе у међусобну зависност. Књига је подељена на седам поглавља. У првом поглављу обрађени су *Почеци српске штампе (1719—1848)*. Аутор овде, сасвим оправдано, разматра и новине ко-